ſtantur,qui non reſpicere,ſed doctorem veritatis inſidiis moliunt aggredi.ſequitur.enim. { Cum autem hoc ad illos diceret : cœperunt Phariſæi,& Legiſperiti grauiter inſiſtere.} CYRIL.Sumitur autem inſiſtere pro inſtare,vel inuidere,vel ſæuire. Cœperunt autem interrumpere ſermonem eius in pluribus. vnde ſequitur. {Et os eius opprimere de multis.} THE. Cum enim plures interrogāt vnum de diuerſis materiis, cum nequeat ſimul ex omnibus reſpondere,videtur inſipiētibus, ꝙ dubitet. Hoc igitur ingeniabantur, & illi nefarii contra ipſum, ſed & aliter quærebāt os eius opprimere.ſ. vt prouocarent eum ad aliquid dicendum: vnde poſſet damnari. vnde ſequitur. {Inſidiantes ei & quærentes aliquid capere de ore eius, vt accuſarent eum. } Quod primo dixerat. {Opprimere} nunc dicit.{Capere vel rapere aliquid ex ore eius.} Interrogabant eum nunc quidem de lege,vt arguant eum quaſi blaſphemum obloquentem de Moyſe nunc vero de Cæſare,vt accuſent eum tamq̄ inſidioſum , & hoſtem maieſtatis Cæſareæ.

CAP. XII.

MVltis autem turbis concurrentibus ita vt ſe inuicem cōculcarent,cœpit dicere ad diſcipulos ſuos. Attendite a fermento Phariſæorum,quod eſt hypocriſis. Nihil enim opertum eſt quod nō reueletur, neque abſconditum quod non ſciatur. Quoniam quæ in tenebris dixiſtis,in lumine dicentur, & quod in aure locuti eſtis in cubiculis prędicabitū in tectis. b Dico autē vobis amicis meis, ne terreamini ab his , q̄ occidūt corpus , & poſt hoc non habent amplius quid faciant. Oſtendam autem vobis quem timeatis : Timete eum qui poſtquàm occiderit,habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita dico vobis: hunc timete. Nonne quinque paſſeres veneunt dipondio , & vnus ex illis non eſt in obliuione coram Deo? Sed & capilli capitis veſtri, omnes numerati ſunt . Nolite ergo timere,multis paſſeribus pluris eſtis vos. c Dico autem vobis, omnis qui cumque confeſſus fuerit me coram hominibus , & filius hominis confitebitur illum corā Angelis Dei. Qui autem negauerit me corā hominibus , negabitur coram Angelis Dei . Et omnis qui dicit verbum in filium hominis remittetur illi, ei autem qui in ſpiritumſanctum blaſphemauerit,non remittetur. Cum autē

CAP. XII.

THEO. Phariſæi quidem conabantur Ieſum capere in ſermone,vt populos ab eo abducerent: hoc autem in contrarium vertitur. Magis enim adibant populi per H millenarios congregati a Deo cupiētes hærere Chriſto,vt ſe inuicem comprimerent.tam validum quid eſt veritas, & dolus imbecillis vbique.vnde dicitur. { Multis autem turbis circunſtantibus,ita vt ſeinuicem conculcarent.cœ.di.ſu.atten. a fer. Pha.quod eſt hypocriſis.CYRIL. Quia .n. cauillatores erant, ob hoc Chriſtus ab eis ſibi cauere admonebat diſcipulos. GRE. Nazan.Eſt autem quando fermentum laudatur tamq̄ efficiens panem vitalem. Eſt autem quando vituperatur,ſignificans vetuſtam & acidam malitiam. THEO.Vocat igitur fermentum hypocriſim tamquàm alterantem,& corrumpentem intentiones hominū quibus ſe ingeſſerit . Nihil enim ſic alterat mores , vt hypocriſis. BEDA. Nam ſicut modicum fermentum totam farinæ maſſam corrumpit,ſic ſimulatio animum: tota virtutum ſinceritate, & veritate fraudabit. AMBRO. Pulcherrimum autem locum tenēdæ ſimplicitatis æmulandæ fidei ſaluator intexuit, ne Iudaicæ more perfidiæ,alia promamus in affectu,alia voce ſimulemus,cum vltimo tempore occulta cogitationum accuſantium, aut etiam defendentium ſecretum noſtræ mentis apertura videantur. vnde ſubditur.{Nihil autem opertum eſt,quod non reueletur,neque abſconditum,quod non ſciatur.} ORI. Aut ergo de illo tempore hoc dicit,quando iudicabit Deus occulta hominum. aut id dicit, quia quantumcumque conetur aliquis occultare bona aliorum infamiis,bonum naturaliter latere non poteſt. CHRY.q.d. diſcipulis,quamuis nunc quidam vocent vos ſeductores, & magos, deteget omnia tempus,& arguet eorum calumniam, & veſtram declarabit virtutem.vnde quæcumque vobis in paruo angulo Paleſtinæ locutus ſum,hæc audacter,& fronte detecta,& qualibet ſublata formidine toti orbi prædicate. Et ideo ſubdit. {Quoniam quæ in tenebris dixiſtis,in lumine dicentur,& quod in aure locuti eſtis,in cubiculis prædicabitur in tectis.} BEDA. Vel hoc dicit,quia quæ inter tenebras quondam preſſurarum, carcerumque vmbras locuti,vel paſſi ſunt Apoſtoli,nunc clarificata per orbem, in eccleſia lectis eorum actibus publice prædicantur. Sane quod dicit.{Prædicabitur in tectis,}iuxta morem prouinciæ Paleſtinæ loquitur,vbi ſolent in tectis reſidere.non enim tecta noſtro more culminibus ſublimata,ſed plano ſchemate faciunt æqualia. ergo dicit:{Prædicabitur in tectis},i.cunctis audientibus palam dicetur. THEO.vel hoc proponitur Phariſæis,q.d.O Phariſæi,quæ in tenebris.i.quod in opacis cordibus veſtris tentare me conamini,in lumine dicetur.Ego enim ſum lux,& in me luce notum fiet,quicquid veſtra machinatur caligo,& quod in aure locuti eſtis, & in cubiculis.i.quicquid mutuis ſuſurris veſtris auribus inſtillaſtis: prædicabitur in tectis, idest ita mihi fuit audibile, ac ſi in tectis prædicatum fuiſſet. Hic etiam intelligere potes, quia lux ſit euangelium,tecta vero altæ Apoſtolorum animæ. Quotquot vero cōciliati ſunt Phariſæi diuulgata ſunt poſtmodū & audita in euāgelio Lucæ,ſtante magno præcone ſpiritu ſancto ſuper Apoſtolos. b ¶ CYRIL. Quoniam gemina eſt cauſa perfidiæ,quæ aut ex

F inolita malitia,aut ex accidenti mœtu naſcitur,ne quis mœtu territus Deum,quem corde cognoſcit negare cogatur, pulchre addit.{ Dico autem vobis amicis meis,ne terreamini ab his qui occidunt corpus.} CYRIL. Non quibuſcumque enim ſimpliciter hic ſermo conuenire videtur,ſed his qui Deum ex tota diligunt mente, quibus cōuenit dicere : Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti?qui autē non tales ſunt,labiles ſunt , & ad proſiliendum parati.porro dominus dicit . Maiorē hac dilectionem nemo hēt q̄ vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.Quomodo autē non eſt incōuenientiſſimū Chriſto non rependere, qđ ab eo recepimus? AMBRO. Mortē etiā docet non eſſe terribilem, quā locupletiore fenore ſit immortalitas redemptura. CYRIL. Eſt ergo aduertendum,ꝙ laboribus parantur coronæ,& honores , quibus mortales vſque ad tempus ſuam iram extendūt,ſitque illis noſtræ perſecutionis finis corporalis interitus. vnde ſubdit. {Et poſt hoc non habent amplius quid faciāt. } BEDA. Ergo ſuperuacua furiunt inſania,qui mortua martyrum membra feris,auibuſque diſcerpenda proiiciunt, cum nequaquam omnipotentiæ Dei,quin ea reſuſcitando viuificet reſiſtere poſſint. CHRY. Conſidera qualiter dominus diſcipulos omnibus ſuperiores conſtituit,ipſam mortem cunctis terribilem hortans contemnere. Simul autem,& documenta immortalitatis animæ oſtendit eis cum ſubdit.{Oſtendam autem vobis, quem timeatis,timete eum qui poſtq̄ occiderit,habet poteſtatem mittere in gehennam. AMBRO. Mors enim naturæ finis non pœnæ eſt : & ideo mortem ſupplicii corporalis eſſe defectum , pœnam vero animæ eſſe perpetuam,Deumque ſolum eſſe mœtuēdum,cuius poteſtati non natura præſcribat,ſed eadem natura ſubiaceret.concludit: { Ita dico vobis: hūc timete.} THEO.Hinc nota ꝙ peccatoribus quidem mors ad ſupplicium fertur , & hic cruciatis ipſis per interitum,& conſequenter in gehennam detruſis,ſed ſi ſermonem diſcuſſeris quiddam aliud intellliges : non.n. dicit.Qui mittit in gehennam,ſed qui{poteſtatē habet mittere.} Non enim quicumque cum peccato moriuntur : ſemper mittunt in gehennam.Hoc autem dico propter oblationes,& diſtributiones,quæ fiunt pro defunctis,quæ non parum conducunt etiam his qui in grauibus peccatis mortui ſunt. AMBRO. Inſpirauerat ergo dominus ſimplicitatis affectum,virtutem mentis erexerat , fides ſola nutabat. Bene eam de rebus vilioribus roborauit,ſubdēs: I {Nonne quinque paſſeres veneunt dipondio,& vnus ex illis non eſt in obliuione coram deo? q.d.ſi Deus obliuionem paſſerum nō habet, hominum quomodo habere poteſt ? BEDA. Dipondius genus eſt ponderis læuiſſimi ex duobus aſſibus compoſiti . GLO. Quod autem in numeris eſt vnum,hoc in ponderibus aſſis, quod duo hoc dipondius. AMBRO.Fortaſſe autem dicat aliquis qūo Apoſtolus dixit : Nonne de bobus cura eſt Deo , cum bos paſſere præcioſior ſit,ſed aliud eſt cura,aliud ſcientia. ORI. Ad literam igitur acumen diuinæ prouiſionis quæ procedit vſque ad minima per hoc ſignificatur. Myſtice autem quinque paſſeres ſpirituales ſenſus iuſte ſignificant,qui excelſa & ſupra homines ſentiūt , Deū intuentes,vocem audientes diuinam , guſtantes panem vitæ olfacientes odorem vnguentorum Chriſti palpantes viuum verbum. Qui dipōdio veneuntes.i:vilipēſi ab eis,qui ea q̄ ſunt ſpiritus ſtulritiam iudicant,non dantur in obliuione coram Deo. Dicitur autem Deus aliquorum immemor fieri propter eorum facinora. K THEO. Vel hi quinque ſenſus duobus aſſibus venduntur nouo.ſ.& veteri teſtamento:& ideo non dantur obliuioni a Deo, quorū enim ſenſus traduntur verbo vitæ,vt ſint apti ad ſpirituale pabulum:horum ſemper memor eſt dominus. AMBRO. vel aliter: Paſſer bonus eſt cui volandi natura ſuppeditat . Volandi enim nobis gratiam natura dedit,voluptas abſtulit , quæ malorum meſſis grauat animam,atque in naturam corpore molis inclinat. Quinque igitur corporis ſenſus terrenarum ſordium cibum quærant, ad ſuperiorum operum fructus reuolare non poſſunt . Eſt ergo malus paſſer,qui volandi vſum terrenæ vitio labis aboleuerit,quales ſunt iſti paſſeres,qui dipondio veneunt luxuriæ.ſ.precio ſingularis:aduerſarius enim tamquàm captiua mancipia vilioris precio ęſtimationis adiicit. At dominus tamquam ſpecioſa ſeruitia,quæ ad imaginem ſui fecit: idoneos ſui operis æſtimat , & magno p̄cio nos redemit. CYRIL. Eſt igitur ſibi curæ diligenter noſſe ſanctorum vitam.vnde ſubditur. { Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati

numerati ſunt.}Per quod ſignificat,ꝙ omnia quæ ad eos ſpectant, A diligentiſſime nouit, diligentiam enim curæ adhibitæ numeratio manifeſtat. AMBRO.Denique numerus capillorū non in actu computationis,ſed in facilitate cognitionis accipitur: bene tamen numerati dicuntur , quia ea quæ volumus ſeruare numeramus. CYRILL.Myſtice autem caput quidem hominis eſt itellect⁹: capilli vero cogitationes,quæ patent Deo. THEO. Vel caput vniuſcuiuſque fideliū intelliges aptā Chriſto conuerſationē: crines autem eius,mortificatiua corporis opera,quæ numerantur a Deo,& digna ſunt prouiſione diuina. AMBRO. Si igitur tāta Dei eſt maieſtas,vt vnus ex paſſeribus,aut noſtrorum numerus capillorum præter ſcientiam Dei non ſit,quàm indignum eſt æſtimare,ꝙ fidelium corda dominus aut ignoret,aut ſpernat, qui viliora cognoſcat?vnde conuenienter concludit. { Nolite ergo timere,multis paſſeribus pluris eſtis vos . } BEDA. Non plures eſtis legendum eſt,ꝙ ad comparationem numeri pertinet, ſed pluris eſtis:hoc eſt,apud Deum maioris dignitatis. ATHA.Quæro autem ab Arrianis,ſi quaſi dedignaretur Deus alia facere , ſolum filium fecit:cætera vero filio ſubrogauit,quomodo prouiſione vtitur vſque ad tam modica , capillum & paſſerem ? Quorum enim prouiſione fungitur,horum creator eſt ſuo verbo.

c ¶ BEDA: Supra dictum eſt,opera quælibet , & verba abſcondita eſſe reuelanda. Nunc autem concludit hanc reuelationē non in vili quolibet conciliabulo, ſed in conſpectu ſupernæ ciuitatis, æternique Regis,ac iudicis agendam dicens. { Dico autem vobis, omnis quicumque confeſſus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei.} AMBR. Præclare etiam fidem acuendo intexuit,& fidei ipſi virtutum fundamenta ſubiecit : Nam vt fortitudinis incentiuum eſt fides: ita fidei fundamentum eſt fortitudo. CHRY. Non eſt ergo domin⁹ contentus intrinſeca fide,ſed exteriorem confeſſionem expoſtulat,vrgens nos ad fiduciam,& maiorem affectum.Et quia hoc omnibus vtile eſt communiter loquitur,dicens.{Omnis quicumque confeſſus fuerit me. } CYRIL. Ait autem Paulus : Si confitearis ore tuo dominum Ieſum,& credas in corde tuo , ꝙ Deus eum a mortuis ſuſcitauit,ſaluus eris. Totum Chriſti myſterium in his interprætatur: decet enim prius ortum a Deo patre verbum.i.vnigenitum ex ipſius ſubſtantia fateri dominum omnium, non tamquàm ab extrinſeco,& furtiuum ſortitum dominum,ſed exiſtentem re uera,& naturaliter dominum,ſicut & pater. Conſequēter oportet fateri,ꝙ Deus hunc a mortuis ſuſcitauit : ipſum.ſ.factum hominem & paſſum in carne pro nobis,ſic enim reſurrexit a mor D tuis. Quiſquis ergo ſic confitebitur Chriſtum coram hominibus, videlicet Deum & dominum: Chriſtus eum confitebitur coram Angelis Dei: tunc temporis cum deſcendet cum ſanctis Angelis in gloria patris ſui,in ſæculi conſummatione. EVSE. Quid aūt erit glorioſius,q̄ ipſum vnigenitum Dei verbum atteſtari pro nobis in diuino iudicio,ac ipſo effectu remunerationem teſtimonii promere indicium in animam eius, cui teſtimonium perhibetur? non enim manens extra eum,cui teſtimonium reddetur,ſed habitans in eo, & implens eum lumine ſuo teſtimonium dabit. Cum autem corroboraſſet eos ſpe bona per tanta promiſſa, iterum eos inducit terribilioribus minis dicens { Qui autem negauerit me coram hominibus,denegabitur coram Angelis Dei.}CHRY.Et in damnatione maius ſupplicium,& in bonis maior recompenſatio ponitur.q.d.Tu hic confiteris,aut negas,ego autem illic.Bonorum enim,malorumque retributio cum augmento in futuro ſæcu E lo te præſtolatur. EVSE.Opportune autem hanc comminationem ponit,ne confeſſionem ipſius contemnerent propter pœnam quæ eſt negari a filio Dei,quod eſt a ſapientia denegari , & a vita deficere,& lumine priuari,& omnibus deſtitui bonis . Sed & hæc cuncta pati coram patre,qui eſt in cœlis,& Angelis Dei. CYRIL. Negantes autem ſunt primo quidem qui imminente perſecutione fidem poſtpoſuerunt: abnegant etiam hæreſum doctores,& diſcipuli. CHRY. Sunt etiam alii abnegationis modi, quos Paulus deſcribit dicens: Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. Et iterum. Siquis ſuorum & maxime domeſticorum curam non habet,fidem negauit,& infideli eſt deterior . Item auaritiam fugite,quæ eſt idolatria:poſtquàm ergo tot ſunt modi negationis, palam,ꝙ totidem ſunt confeſſionis,quos quicumque ſeruauerit, audiet illam beatiſſimam vocem,qua Chriſtus laudauit omnes q̄ confeſſi fuerint eum. Attende autem verborum cautelam. In græco enim dicit,quiſquis confitebitur in me oſtendens , ꝙ non propriis viribus,ſed adiutus ſuperna gratia Chriſtum aliquis confi-

A tebitur. De negante vero non dixit,in me,ſed me. nam deſtitutus gratia denegat:redarguitur tamen,quia deſtitutio propter eum,q̄ deſeritur ſit. BEDA. Ne autem, ex eo ꝙ ait eos qui ſe negauerint eſſe denegandos,vna cunctorum hoc eſt eorum,qui ſtudio, & eorum,qui infirmitate,vel ignorantia negant conditio putaretur, cōtinuo ſubiecit. {Et omnis qui dicit verbum in filium hominis,remittetur illi , ei autem qui in ſpiritūſanctum blaſphemauerit non remittet. } CYRIL.Sed ſi hoc vult innuere Saluator,ꝙ ſi quod iniurioſum verbum dicatur a nobis in hominem

B communem,obtinebimus ſi pœniteamus veniam. Nulla difficultas eſt in ſermone,quia cum naturaliter bonus ſit Deus: emendat volentes pœnitere.verum ſi ad ipſum Chriſtum retorqueatur ſermo,qualiter incondemnabilis eſt,qui dicit verbū in eum? AMB. Vtique filium hominis Chriſtum intelligimus, qui de ſpirituſancto generatus ex virgine eſt,eo ꝙ parens eius in terris ſola ſit virgo. Numquid ergo maior ſpirituſſanctus Chriſto,vt in Chriſtum peccantes veniam conſequantur,in ſpiritumſanctnm delinquentes remiſſionem non mereantur adipiſci? Sed vbi vnitas poteſtatis eſt : nulla comparationis eſt quæſtio . ATHA. Viri quidem antiqui,ſtudioſus Origenes,& mirādus Theognoſtus hanc cōſcribunt eſſe ſpirituſſancti blaſphemiam, quando qui digni reputati ſunt dono ſpirituſſancti per baptiſmum,regrediuntur ad peccandum. ob hoc enim aiunt illos,nec veniam obtinere,prout Paulus dicit: Impoſſibile eſt eos,qui facti ſunt participes ſpirituſſancti,& prolapſi ſunt,reuocari rurſum ad pœnitentiam . Addidit autem C vterque intentionem propriam : nam Origenes cauſam huius ſic explicat:Deus quidem pater omnia percurrit,& ſingula continet. virtus autem filii ad ſola rationalia extenditur: ſpūs vero ſanctus ſolus ineſt participantibus eum in domo baptiſmatis. Quando ergo Cathecumeni peccant,& Gentiles,peccant in filium,qui in eis manet: poſſunt tamen veniam obtinere,cum digni fiunt dono regenerationis,quando vero baptizati delinquunt,dicit hoc nephas attingere ſpiritum,ad quem cum perueniſſent,peccauerunt . & iō irreuocabilem fore damnationem. Theognoſtus vero ait , ꝙ qui primum & ſecundum exceſſit limen,minorem pœnam meret,ſed qui tertium quoque pertranſit: non amplius accipiet veniam. Primum quidem,& ſecundum limen vocauit doctrinam patris, & filii. tertium vero in participatione ſpirituſſancti, ſm illud . Cum venerit ſpūs veritatis,docebit vos omnem veritatem , non tamq̄ doctrina ſpūs dogma filii ſuperet,ſed quia filius condeſcendit imperfectis,ſpūs vero ſignaculum eſt eorum,qui perficiuntur. Sic igi D tur,nō quia ſuperet ſpūs filium,expers eſt veniæ blaſphemia ſpūs, ſed quidem quia imperfectorum eſt remiſſio, perfectis vero nulla reſtat excuſatio , ſed cum filius ſit in patre,eſt in illis,in quibus eſt pater,nec abeſt ſpūs. Indiuiſibilis eſt enim ſancta trinitas. Ad hæc ſi omnia per filium facta ſunt,& omnia in ipſo conſiſtunt,erit ipſe nimirum in omnibus,vt neceſſarium ſit peccantem in filium , in patrem,& in ſpiritumſanctum peccare. ſacrum autem baptiſma in nomine patris,& filii,& ſpirituſſancti datur, & ſic peccantes poſt baptiſmum in ſanctam Trinitatem, exercent blaſphemiam . Cæterum ſi Phariſæi baptiſmum non ſuſceperant, qualiter redarguebat eos,ac ſi blaſphemaſſent in ſpiritumſanctum, cuius nondū erant facti participes,præſertim cum non de peccatis ſimpliciter , ſed de blaſphemia eos increpabat? Differunt autem quoniam qui peccat, tranſgreditur legem. qui vero blaſphemat, in ipſam offendit deitatem. Sed aliter. Si eis qui delinquunt poſt baptiſma non E iudulgetur vindicta reatuum, qualiter Apoſtolus pœnitenti in Corintho condonat ? retrogreſſos vero Galatas parit, quouſque Chriſtus denuo formetur in eis.cur autem & Nouatum argum⁹ interimentem pœnitentiam poſt baptiſmum, Apoſtolus autem ad Hebræos non diſſipat pœnitentiam peccatorum?Sed ne putarent ſm ritum legis pœnitentiæ cauſa multa fore , & quotidiana baptiſmata,ob hoc pœnitere quidem monet: vnicam autem fore inſinuat per baptiſma renouationem. Talia vero conſiderans recurro ad diſpenſationem,quę ſit in Chriſto, qui Deus exiſtēs homo factus eſt : tamquàm Deus ſuſcitat mortuos,ſicut carne veſtitus ſitiebat,laborabat, & patiebatur . Quando igitur aliqui ſpectantes humana,vident dominum ſitientem,& patientem,& obloquuntur in Saluatorem,velut in hominem, peccant quidem:poſſunt tamen cito,cum pœnituerint accipere veniam,prætendens p̄ cauſa fragilitatem corporis. Quando vero rurſus aſpicientes aliqui opera deitatis,dubitant de natura corporis , ipſi quoque nimium peccant.Sed & his pœnitentibus cito poteſt ignoſci , eo ꝙ & ipſi excuſationem habent ab operum magnitudine . Quando vero

In libro de pecccato in ſpūmſan.